

KAKŠEN COBISS, KNJIŽNIČARKA?

Mateja Drnovšek

Osnovna šola Polje,
Ljubljana

Kontaktni naslov:
mateja.drnovsek@ospolje.si

Izvleček

Na Osnovni šoli Polje je tehniški dan za šestošolce v okviru dnevov dejavnosti namenjen seznanjanju učencev s sistemom COBISS in iskanju po COBISS/OPAC-u. V šestih šolskih urah se učenci poleg tega seznanijo tudi s pravilnim navajanjem virov in s pravili za pisanje seminarskih nalog. Na predmetni stopnji Osnovne šole Polje je bila izvedena anketa o poznavanju sistema COBISS. Ugotovljeno je bilo, da velika večina učencev sistema COBISS ne pozna in ga tudi ne uporablja, če jih z njim ne seznanimo sistematično.

Ključne besede

dan dejavnosti, iskanje po COBISS/OPAC-u, seminarska naloga, navajanje virov

Abstract

At Polje Primary School, on the day of technology organised within the framework of activity days, pupils of the 6th grade learn about the COBISS system and about searching in COBISS/OPAC. In six periods, pupils also learn about how to cite sources correctly and about the rules for writing term papers. A survey about pupils' familiarity with the COBISS system was carried out in the upper primary school classes. It was established that the majority of pupils were not familiar with the COBISS system; they do not use it unless they learn about it systematically.

Keywords

activity day, search in COBISS/OPAC, term paper, citing sources

UVOD

Na Osnovni šoli Polje smo se v šolskem letu 2012/13 odločili za prehod na sistem COBISS. Z idejo o prehodu smo se poigravali že pred tem, glavni razlogi za dejanski prehod na COBISS pa so bili povpraševanje staršev, navdušenje knjižničarjev drugih šolskih knjižnic, ki so že postale polnopravne članice, in dejstvo, da je IZUM cene svojih storitev približal šolskim knjižnicam. S preходом na COBISS pa smo učence začeli sistematično navajati na iskanje po COBISS-u; v ta namen je vsako leto organiziran poseben dan dejavnosti. Pred tem je seznanjanje s COBISS-om potekalo v okviru knjižnično informacijskih znanj (KIZ).

DAN DEJAVNOSTI

Dnevi dejavnosti so tisti del obveznega programa osnovne šole, ki medpredmetno povezuje predmetna področja

in discipline, vključene v predmetnik osnovne šole. Dnevi dejavnosti potekajo po letnem delovnem načrtu šole (šolski kurikulum); le-ta določa njihovo vsebino in organizacijsko izvedbo. Cilj dni dejavnosti je, da se učenkam in učencem omogoči utrjevanje in povezovanje znanja, pridobljenega pri posameznih predmetih in predmetnih področjih, ter uporabo tega znanja in njegovo nadgrajevanje s praktičnim učenjem v kontekstu medsebojnega sodelovanja in odzivanja na aktualne dogodke v ožjem in širšem družbenem okolju. Dneve dejavnosti delimo na: kulturne, športne, naravoslovne in tehniške dneve. (Dnevi dejavnosti, 1998) Seznanjanju s COBISS-om je bil posvečen tehniški dan.

POTEK DELA

Sprva je bil namen, da bi se dan dejavnosti o COBISS-u izvajal v osmem razredu osnovne šole. V dogovoru z učitelji pa smo se odločili, da bomo ta dan dejavnosti

Članek je nastal na osnovi predstavitve z naslovom *«@#\$/^&? Kakšen COBISS, knjižničarka?»* na konferenci COBISS 2014. Marijbor, 19.–20. november 2014.

prestavili v šesti razred, in sicer v jesenski čas, saj morajo s prehodom na predmetno stopnjo učenci samostojno izdelovati seminarske naloge in referate, mnogi med njimi pa v šestem razredu že izdelujejo raziskovalne naloge v sklopu ZOTKS (Zveza za tehnično kulturo Slovenije, <http://www.zotks.si/www/portal/sl/>). V šestem razredu osnovne šole jim je sicer težko razložiti pomen navajanja in iskanja virov, saj v tem ne vidijo smisla in so to otroci, ki izhajajo iz prepričanja, da "stric Google ve vse". Ravno zato, da jih že od začetka navajamo na doslednost in kritičen premislek pri iskanju virov in literature, smo vztrajali, da se s tem seznanijo že v šestem razredu.

Zaradi velikosti razredov smo učence razdelili v tri skupine. Učenci so krožili od knjižnice do računalniške učilnice in razreda; povsod so bili po dve šolski uri. V razredu jim je učiteljica, ki je mentorica pri številnih raziskovalnih nalogah, predstavila koncept izdelave seminarske naloge. Učenci so se seznanili:

- s pomenom in načinom zbiranja informacij (kakšne informacije iščemo, kje naj jih iščemo, koliko jih moramo zbrati, kakšen je vrstni red zbiranja informacij),
- z obveznimi elementi pisnega izdelka (naslovnica, kazalo, citiranje, navajanje virov),
- s strukturo seminarske naloge (uvod, obdelava teme, zaključek) in
- s tehničnimi elementi seminarske naloge (pisava, velikost besedila, razmik med vrsticami, robovi).

Vse so si tudi zapisali v zvezek, saj morajo vse, kar so se naučili na dnevu dejavnosti, upoštevati pri seminarskih nalogah, ki jih bodo od zdaj naprej morali pisati.

Slika 1: Zapisovanje v zvezek

V knjižnici, ki je polna knjig in revij, so se seznanjali s pravilnim navajanjem virov. V dveh šolskih urah so se učenci seznanili s tem:

- zakaj je tako pomembno navajati vire,
- kako se navaja vire med besedilom in
- kako se navaja vire ob koncu besedila.

Vadili so navajanje literature ob koncu besedila. Na voljo so jim bile revije in knjige z enim avtorjem, z več avtorji ter brez avtorja. Največ težav jim je delalo iskanje teh podatkov in to, da niso videli smisla v navajanju virov. Besedilo preprosto prepisejo. Zato je zelo pomembna prva točka v sklopu dneva dejavnosti, ko jim razlagamo pomen navajanja virov.

Slika 2: Navajanje virov ob koncu besedila

Tretji sklop, ki je neposredno zadeval COBISS/OPAC, je potekal tako, kot je opisano v nadaljevanju. Najprej so bili učencem razdeljeni kratki anketni vprašalniki o COBISS-u, ki so jih le-ti izpolnili in vrnili. Nato so bili učenci seznanjeni s tem, kaj COBISS sploh je. Delo je potekalo tako, da so preko projekcije na platno opazovali potek iskanja določenega gradiva. Sprva so morali samo opazovati, drugače bi nastala anarhija, saj bi vsak učenec želel informacijo takoj, celotni skupini, z različnimi težavami in vprašanji, pa je nemogoče odgovoriti hkrati.

Najprej smo odprli Googlov brskalnik in ugotovili, kako lahko pridemo do COBISS-ove spletne strani. Razloženo jim je bilo, kaj pomeni ta kratica ter kaj pomenijo in predstavljajo tujke, npr. kooperativni. Potem smo si bolj podrobno pogledali baze podatkov, in sicer COBIB.SI, različne baze podatkov o vseh vrstah knjižnic in COLIB.SI.

Sledil je podroben prikaz poteka iskanja gradiva. Prikazano jim je bilo, kaj se zgodi, če niso natančni in iščejo po napačni bazi podatkov. Ugotavljali smo, koliko je lahko zadetkov pri iskanju po COBIB-u ali po lokalnih bazah, kako se lotimo iskanja, če imamo zelo specifično vprašanje, katere podatke lahko vidimo, če kliknemo na gradivo, kje vidimo, ali je knjiga izposojena in podobno. Sledilo je seznanjanje s tem, kaj vse nam sistem omogoča: rezervacijo gradiva, podaljševanje roka iz-

posoje gradiva itd; prikazana je bila mobilna aplikacija mCOBISS.

Zatem so bile učencem razdeljene naloge in sami so morali poiskati zahtevane podatke. Na koncu smo točnost njihovih podatkov preverili. Delo jim je šlo dobro od rok in iskanje jim ni delalo težav. Velika večina podatkov je bila pravilnih. Če so se zmotili, je bilo to le zato, ker niso bili natančni in niso iskali v pravi bazi podatkov (npr. baza Knjižnice Osnovne šole Polje in baza Knjižnice Polje).

Slika 3: Iskanje po COBISS/OPAC-u

Pri iskanju podatkov so opazili stvari, na katere mi niti nismo pozorni. Ob pregledu baze COLIB.SI so na primer imeli težave pri iskanju elektronskega naslova in delovnega časa, takoj pa so opazili, koliko zaposlenih ima knjižnica.

Ob koncu so ponovno izpolnjevali vprašalnik, ki je vseboval dve ponovljeni vprašanji.

ANKETNI VPRAŠALNIK

Anketni vprašalnik ni bil namenjen le učencem šestega razreda, ampak učencem celotne predmetne stopnje; razlika je bila le v tem, da so samo šesti razredi ob koncu dneva dejavnosti dobili dve ponovljeni vprašanji. Z vprašalnikom smo želeli ugotoviti, ali se bo med generacijami pojavila kakšna razlika.

Z dnevi dejavnosti smo namreč začeli v šolskem letu 2013/14. Torej je bil dan dejavnosti že izveden v letošnjem sedmem razredu. Po naključju pa tudi v lanskem osmem (letošnjem devetem) razredu, saj je bila nepričakovano odpovedana šola v naravi in smo te dneve na šoli morali zapolniti z dnevi dejavnosti. Torej so edini na šoli, ki niso bili sistematično seznanjeni z iskanjem po COBISS/OPAC-u, osmošolci.

Vprašalnik (slika 4) je vseboval naslednje zahteve in vprašanja:

- Si že kdaj slišal za COBISS?
- Razloži s svojimi besedami, kaj je COBISS.
- Katere vrste podatkov lahko najdeš v COBISS-u?
- Sam že iščeš informacije po COBISS/OPAC-u?
- Na kakšen način poiščeš knjigo v knjižnicah?

COBISS

1. kateri razred obiskuješ: 5 6 7 8 9

2. Si že kdaj slišal za COBISS? DA NE

3. S svojimi besedami razloži, kaj si misliš da to je.

4. Katere vrste podatkov lahko najdemo po COBISS-u?

5. Ali sam/-a že iščeš informacije po COBISS-u? DA NE

6. Ko odideš v knjižnico po knjigo, kaj največkrat narediš (obkroži odgovor, ki velja najpogosteje):

- vprašaš knjižničarko kje knjiga stoji oziroma katero knjigo potrebuješ,
- s seboj vzameš starejšo sestro, brata ali prijateljico, da ti ona pomaga poiskati knjigo,
- po COBISS-u poiščem ali v knjižnici imajo knjigo in si jo grem iskat.

Slika 4: Anketni vprašalnik

V šestem razredu je tretjina učencev že slišala za COBISS. Znali so navesti, da je to program, s katerim je mogoče preveriti, ali knjižnica določeno knjigo ima ali ne, ter tudi, ali je ta knjiga izposojena. Niso pa znali navesti, katere podatke je mogoče poiskati v COBISS/OPAC-u. Samo dva učenca sta že sama iskala po COBISS/OPAC-u. Drugi se zanašajo na knjižničarko, da jim bo poiskala knjigo ali drugo gradivo. Takšno je bilo stanje pred dnevom dejavnosti, ko tega sistema še niso poznali, vsaj ne sistematično.

Ob koncu dneva dejavnosti sta jim bili ponovno zastavljeni le dve vprašanji. S svojimi besedami so morali razložiti, kaj je COBISS, in navesti, katere podatke je mogoče poiskati v COBISS-u. Prav vsi učenci so znali povedati, za kaj uporabljamo COBISS/OPAC: iščemo gradivo, rezerviramo gradivo, podaljšamo rok izposoje gradiva. Znali so tudi naštet, katere podatke lahko najdemo: podatke o razpoložljivosti gradiva, avtorju, gradivu, o prevajalcih, številu strani itd.

Sedmošolci v šolskem letu 2014/15 so tisti, ki so se prvi udeležili spoznavanja COBISS-a, kot je bilo predstavljeno. Velika večina učencev še vedno ve, kaj COBISS je in čemu je namenjen. Vedo, da si z njegovo pomočjo lahko poiščejo gradivo, ga rezervirajo, podaljšajo rok izposoje, da lahko izvedo številne podatke o knjigah (ne omenjajo pa drugega gradiva). Skoraj polovica med njimi zna doma preveriti, ali je določena knjiga dostopna, le četrtnina med njimi pa si jo potem v knjižnici tudi sama poišče.

V generaciji osmošolcev, ki se ni sistematično učila, kako iskati po COBISS/OPAC-u, je le četrtnina med njimi že slišala za COBISS. Tisti, ki so že slišali za COBISS, so vedeli, katere podatke lahko poiščejo. Samo pet učencev

si knjigo, ki jo poišče v COBISS/OPAC-u, poišče tudi v knjižnici. Kako se išče po COBISS/OPAC-u, so izvedeli od starejših bratov ali sester, naučila sem jih jaz, ko so me za to prosili, ali pa so jim pokazali v splošni knjižnici.

Devetošolci v šolskem letu 2014/15 so tisti, ki so bili nepričakovano deležni tega dneva dejavnosti in sistematičnega prikaza iskanja po COBISS/OPAC-u. Glede na odgovore na anketna vprašanja tri četrtine učencev ve, da je COBISS sistem, ki omogoča iskanje knjig (ter ponuja podatke o tem, ali so knjige izposojene, katera knjižnica jih ima, kdo jih je napisal). Za razliko od mlajših generacij vedo, da lahko poiščejo podatke tudi o drugem gradivu – filmih, DVD-jih, revijah. Pozabili so, da lahko poiščejo tudi informacije o knjižnicah. Tretjina jih samostojno išče po COBISS/OPAC-u, vendar se po pomoč glede postavitve gradiva še vedno obračajo na knjižničarja.

ZAKLJUČEK

Pomembno je, da učence že v osnovni šoli seznanimo s sistemom COBISS, saj se bodo z njim srečevali v srednji šoli, na fakulteti in tudi kasneje. Pri iskanju jih je treba navajati na to:

- da so natančni,
- da ločijo baze podatkov med sabo,
- da spoznajo, katere podatke lahko poiščejo, in
- da izgubijo strah pred samostojnim iskanjem.

Glavne ugotovitve izpolnjenih anket so naslednje:

- Če učencev sistematično ne seznanimo s sistemom COBISS, velika večina zanj ne bo slišala.
- Učenci si zapomnijo tisto, kar jim je najbolj pomembno, npr. katera knjižnica ima knjigo in ali je knjiga izposojena.
- Tudi če učenci sistem poznajo, se še vedno obračajo na knjižničarja.
- Tisti, ki so se sistem COBISS/OPAC naučili uporabljati sami, ga uporabljajo bolj pogosto in so pri iskanju gradiva v knjižnici tudi bolj samostojni.

Na Osnovni šoli Polje se je izkazalo, da je seznanjanje s sistemom COBISS, z navajanjem virov in izdelavo seminarskih nalog v okviru dneva dejavnosti zelo učinkovito. Ta način podajanja informacij o sistemu COBISS je v načrtu tudi že za naslednje šolsko leto; menim, da ga bomo ohranili tudi v prihajajočih letih.

Reference

Dnevi dejavnosti, 1998. [spletni dokument] Dostopno na: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Dnevi_dejavnosti.pdf [22. 4. 2015].